

τὰ πολύπαθα χελιδόνια, μὲ τὴν πρασινάδα τῶν δένδρων καὶ τῶν βουνῶν, μὲ τ' ἄνθη καὶ τοὺς καρπούς, μὲ τὴν δροσιά καὶ γλυκάδα ποῦ εἶχαμε αἰσθανοῦν τοὺς περασμένους, τοὺς γλυκοὺς καιροὺς.

Ματιά πολύπαθα καὶ πολυθώρητα, καρδιά πολυπαθὴ καὶ βασανισμένη καὶ σὺ αἰσθαντικὴ τῆς ψυχῆς, ἄρπαξε ἀπὸ τοὺς κάμπους καὶ τὰ βουνά, ἀπὸ τῆς ῥεματιᾶς καὶ τὰ ποτάμια, ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ τὴν θάλασσαν, κάθε μαγικὴ καὶ θαυμαστὴ εἰκόνα, κάθε ἡχώ καὶ μελωδία, γιὰ νὰ φτιάξης τὴν ἁρμονία ἀπὸ τὸ ψινοπωρινὸ χαιρετίσμα ποῦ θὰ τὸ παίξουν οἱ μονότονοι καὶ θλιβεροὶ χοροὶ τοῦ χωρισμοῦ καὶ τῆς λύπης.

Καρδιά αἰσθαντικὴ καὶ σὺ πολυδύνητη ματιά, διώξε ἀπ' ἐμπρὸς σου κάθε βασάνισμα τοῦ φθορτοῦ κόσμου καὶ ἀμύλντη καὶ καθαρὴ, ὅριξε ὑστερὴν ματιά στο τελευταῖο θεῖο στολίδι τῆς ψύξης ποῦ σιγά, σιγά φθίρειται καὶ χάνεται, ποῦ σιγαλά μαραινέται καὶ πέφτει ἐμπρὸς εἰς τὸ Νόμο τοῦ Θεοῦ.

Μυριόχρωμα λουλούδια τοῦ βουνοῦ, σὰς χαιρετῶ μὲ πόνο μάννας, ποῦ στέλνει τὸ παιδί στὰ μαῦρα ξένα καὶ κλειῶ μαζί σας τὸ σκληρὸ καὶ πικρὸ θάνατο, ποῦ δὲ λίγες μέρες εἶ τὸν φέει τ' ἀνεμόδροχο κι' ἡ παγωνιά τοῦ χειμῶνα, τοῦ κρυεροῦ χειμῶνα, ποῦ σὰς καίει καὶ σὰς μαραίνει πανέριμα λουλούδια. Πρασινισμένα δένδρα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ κάμπου, σὰς ψάλλω τὸ τραγοῦδι σας, τὸ ψινοπωρινὸ χαιρετίσμά σας μαζί μὲ τὸ φιλίδισμα ἀπὸ τὰ φύλλα σας ποῦ ἔνα, ἔνα στὸ ψυχρὸ ψῦσμα τοῦ ἀγέρα πέφτουν στὴ γῆ μὲ σιγαλὸ κι' ἐλαφρὸ ψιθύρισμα γιεμάτο θλίψη καὶ πόνο. Ριὰκι δροσερὸ καὶ καθάρσιο ποῦ ἔτρεχε ἀδύνατο καὶ σιγαλὸ στὴ ρίζα τοῦ καλαμῶνα καὶ τῆς ἐτιᾶς, σοῦ ψάλλω μὲ τὰ πουλιά καὶ τ' ἀνδόνια τὸ μονότονο τραγοῦδι. Πρὶν τὰ λιθάρια τοῦ βουνοῦ καὶ τὰ νερά τοῦ χειμῶνα ἐριμάξουν καὶ πνίξουν τὰ χάρδια καὶ τὰ παιγνιδιά σου.

Ἀπέραντη καὶ μαγικὴ θάλασσα, καθισμένος στὴν ἄκρη ἀπὸ τὸ δροσερὸ ἀκρογιάλι σου, μὲ χτυπόκαρδο καὶ ἐρωτικὴ καρδιά, σὲ χαιρετῶ καὶ πάλι μαζί μὲ τὸ κρουστὸ κύμα σου καὶ τ' ἀγέρι σου ποῦ ἱλικοπαίζει στὰ χαλίκια καὶ στὸν ἄμμο μὲ τὸν κατάλευκο ἀφρὸ σου.

Καὶ σὲ ξάστερε οὐρανὲ μὲ τὸν ἥλιο σου, μὲ τ' ἀστέρια καὶ τὸ ἀργυρὸ φεγγάρι σου σὲ χαιρετῶ μὲ θλίψη καὶ πόνο, πρὶν τὰ βουρκομένα σύγνεφα τοῦ χειμῶνα καλύψουν τοὺς κόλπους σου καὶ πρὶν οἱ ἀστραψίδες καὶ βροντὲς σοῦ φᾶν τὰ μαῦρα σωθικά μαζί μὲ τὸ θανατικὸ ἀστροπελέκι, ποῦ καίει καὶ μαραίνει καρδιές.

ΠΑΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΥ

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ

(Ἰδε σελ. 245).

Εἰς τὰς φυλακὰς τῶν ὁποίων ὁ σκοπὸς εἶναι ἡ διαμόρφωσις τῶν φυλακισμένων, τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον, ἢ ἐλπίς τῆς πρὸ τῆς λήξεως τῆς ὁρισμένης ποινῆς ἀπελευθερώσεως ἐνόμενα μὲ κάποιαν εὐμενὴ προστάξιν ἔδωκαν ἐπίσης λαμπρὰ ἀποτελέσματα. Εἰς τὸ ἐν Ἑλμίρξ (τῆς νέας Ὑόρκης) περιρρημον κατὰστημα προσπαθοῦν νὰ ἐμπνεύσουν ἢ νὰ ἀναζωπυρῇσουν τὸ αἶσθημα τοῦ κατ'ἡκοντος. Ὁ φυλακισμένος εἶναι κύριος τῆς τύχης του, τὸ παρελθόν του θεωρεῖται ὡς μὴ ὑπάρχον· οὐδεμίαν τιμωρίαν δι' αὐτὸν ὑπάρχει μόνον τὸ παρόν, τὸ μέλλον καὶ ἡ ἀμοιβή δι' ὅποιον κατάρθωτε νὰ γίνῃ καλλίτερος μόνος του. Ὁθεν ἐπὶ 1722 φυλακισμένων, ἀρθεόντων ἐπὶ λόγῳ οἱ 1125, ἤτοι 78 οἱ ἐδείξαν ἱκανοποιούσαν διαγωγὴν, κατ' ὅσον κατωρθώθη νὰ ἐξακριβωθῇ ὅσον διὰ τοὺς λοιπούς, ἔχασαν τὰ ἴρη των, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἀποδείκνυει ὅτι ὑπέπεσαν καὶ πάλιν εἰς τὰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης, τοῦθ' ὅπερ συμβαίνει διὰ τοὺς πλείστους τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἀπελευθερουμένων.

Τὰ γεγονότα ταῦτα σαφῶς ἐπιμαρτυροῦσιν τὴν ἠθικὴν δύναμιν τῆς καλῶς κατεργασμένης ἀνατροφῆς καὶ τῆς σχετικῆς εὐκαμψίας τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν ὁρέξεων τοῦ ἀνθρώπου. Ὡς ὑπενθυμίσωμεν ἐπίσης τὰ θαυμαστά ἀποτελέσματα τὰ ἐπιτευχθέντα εἰς Σπάρτην καὶ ἐτι μᾶλλον εἰς τὰς Ἰνδικὰς πατρίδας τῆς Ἀμερικῆς τῶν ὁποίων ὁ ἥρωισμός ἐνέπνευσε εἰς ἕνα φιλόσοφον τὰς ἀκολούθους σκέψεις: «Ἡ ἀνατροφή θὰ ἡδύνατο νὰ μᾶς δώτῃ τὰ θαυμαστά προτερήματα τοῦ σώματος καὶ τῆς καρδίας τῶν ἀγρίων τῆς βορείου Ἀμερικῆς, οἱ ὅποιοι θὰ μᾶς ἦσαν κατὰ πολὺ ὑπέρτεροι ἐὰν εἶχον τὰς γνώσεις ἡμῶν... Δὲν ἐννοῶ τὴν ἰδρυτὴν θρησκευτικὴν τάγματος τοῦ ὁποίου ὁ σκοπὸς θὰ ἦτο ν' ἀνυψώσῃ τὸν ἀνθρώπον μέρει τοῦ ὑψηλοῦ τοῦτου σημείου τῆς τελειότητος. Τοιοῦτοι ἄνθρωποι θὰ ἦσαν πολὺ ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς λοιπούς καὶ τρομεροί...»

ΔΥΣΚΟΛΙΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΜΟΥ ΗΘΙΚΗΣ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ

Ἄρα θεωρητικῶς ἡ ἠθικὴ ἀνατροφή εἶναι πολὺ δύσκολη· ἀλλὰ ποῖος πρέπει νὰ εἶναι ὁ ὁρισμένος σκοπὸς τῆς; Βεβίως ὁ σκοπὸς τῆς πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τῶν εὐγενεστέρων κοινωνικῶν ἀρετῶν, τῆς αὐταπαρνήσεως, τῆς ἀλληλεβοθηθείας, τῆς ὑποταγῆς τῶν ἀτομικῶν συμφερόντων εἰς τὰ τῆς κοινότητος. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα θὰ ἦτο πολὺ δύσκολον διότι ἀκριβῶς εἰς τὸ ἀντίθετον μᾶς ὥθουν τὰ ἥθη μας καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν ὁρέξεων μας· καὶ εἶναι πολὺ δύσκολον εἰς τὴν παιδαγωγίαν νὰ ὑπερπηδῇ τὰ τόσον γενικὰ ταῦτα ἐμπόδια. Ἡ ἠθικὴ ἡμῶν κατὰστασις καὶ

γενικότερον τὰ ἤθη τῶν πεπολιτισμένων χωρῶν ἐνθαρρύνουν τὸν ἐγωϊσμόν καὶ ὑποτάσσουν σχεδὸν ὅλα εἰς τὸ χρῆμα.

Υπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην αἱ ἀγγλο-σαξωνικαὶ φυλαὶ, αἱ ὁποῖαι τόσον καλὰ ἀντελήφθησαν τὴν φυσικὴν διάπλασιν, δίδουσι ἀρκούντως κακὰ παραδείγματα ἡθικῶν. Ὡθούν τὴν φιλαυτίαν μέχρις ἐσχάτων ὁρίων. Μέγας Ἀγγλος, ὁ Δαρβίνος, ἐκήρυξεν ὅτι ὁ ἀνταγωνισμὸς εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ νόμος τῆς προαγωγῆς, ὅχι μόνον τῆς φυσικῆς ἀλλὰ καὶ τῆς ἡθικῆς: «Ὁφείλον, λέγει, νὰ καταργήσουν ὅλους τοὺς νόμους καὶ ὅλα τὰ ἔθιμα, τὰ ἐμποδίζοντα τοὺς ἰκανότερους νὰ ἐπιτυχάνουν καὶ νὰ ἀνκτρέφουν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερα τέκνα...» ἀλλὰ ἐπιτυγχάνω κατὰ τὴν κοινὴν ἀγγλικὴν σημασίαν τῆς λέξεως σημαίνει κερδιζὼ χρήματα. Ἐν Ἀμερικῇ τὸ διακηρύττειν ὁλοφάνερα καὶ τὸ πρὸς τὸ δολλάριον σέβας κατήντησε θρησκεία. Ἐσχάτως μάλιστα ἐδημοσιεύθη ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἰμπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ «Ὁ Δεκάλογος τοῦ Δολλάριου», καὶ ἡ φυλλάδα αὕτη τοιαύτην ἐπροκάλεσεν ἐκρηγνῆν θρησκευτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ κληρικοὶ τὴν ἐθεώρησαν ὡς εἶδος νέας ἀποκαλύψεως. Εἰμποροῦμεν ὅθεν νὰ διαβεβαιώσωμεν ὅτι ἡ ἡθικὴ διάπλασις δὲν θὰ διοργανισθῇ σθεαρῶς πρὶν νὰ ὑποστοῦν αἱ πεπολιτισμέναι κοινωνίαι μὲς σημαντικὰς μεταμορφώσεις.

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΗΣ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ

Ὅσον διὰ τὴν διανοητικὴν ἀνατροφὴν τὸ πρᾶγμα εἰμπορεῖ νὰ εἶναι ὅλως διάφορον. Θὰ ἔλθῃ ἐποχὴ, καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δὲν ἀπέχει πολὺ, κατὰ τὴν ὁποίαν ὅλαι αἱ πεπολιτισμέναι κοινωνίαι θὰ προσπαθήσουν νὰ δώσουν εἰς ὅλα τὰ πνεύματα μίαν ἀρκετὴν ἀνάπτυξιν καὶ μ' ὅλην τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐπιστημῶν, ἡ πεφωτισμένη παιδαγωγία θὰ κατορθώσῃ μίαν ἐπιτομὴν αὐτῶν ἐμπεριέχουσαν πᾶν ὅτι καθε πεπολιτισμένος ἄνθρωπος χρεωστέι καὶ εἰμπορεῖ νὰ εἰδεύρῃ. Ἡ διάρκεια τῶν σπουδῶν δὲν θὰ αὐξήσῃ ἐνεκα τούτου, ἀπεναντίας· καθ' ὅτι θὰ ἀποκηρύξουν ἅπασι διὰ παντός τὰς παραλόγους ἀρχαίας μεθόδους. Ὁ διδάσκαλος θ' ἀποτείνεται εἰς τὴν διάνοιαν καὶ εἰς τὸν νοῦν καὶ ὅχι εἰς τὸ μνημονικόν.

Ἡ σπουδὴ τῶν γλωσσῶν δὲν θὰ παραλύῃ πλέον ἀπὸ τὴν κατὰχρησιν τῆς γραμματικῆς. Θὰ ἀντιληφθῇ ὅτι διὰ τὴν ἐμάθησιν τῆς γλώσσης ἀρκεῖ ἀπλούστατα νὰ γυμναζώμεθα παιδιόθεν νὰ τὴν ὁμιλοῦμεν νὰ τὴν ἀναγινώσκωμεν καὶ νὰ τὴν γράφωμεν. Θὰ παρτηρήσουν ὅτι αἱ γραμματικαὶ σπουδαὶ δὲν πρέπει νὰ ἐπιλαμβάνονται εἰς τὴν ἀρχὴν ἀλλὰ εἰς τὸ τέλος καὶ ὅτι εἶναι πολὺ συμφέρον νὰ τὰς ἀποποιήσωμεν προστίθεντες τὰς κυριωτέρας ἀρχὰς τῆς γλωσσολογίας. Δὲν θὰ προσκαλλώνται εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν καθὼς ὁ ναυαγὸς ἐπὶ σπινθὸς σωτηρίας. Ἀντὶ νὰ διασκορπίζον, τὴν ἄλλως τε

δυσκόλως συγκεντρομένην, προσοχὴν τῶν παιδῶν, ἀναγκάζοντες αὐτὰ νὰ ἀπασχολῶνται μὲ δέκα διάφορα θέματα καθ' ἐκάστην, θὰ κανονίσουν εἰς λογικὴν τάξιν καὶ συμφώνως μὲ τὴν ἐπιστημονικὴν ψυχολογίαν τὰς διαφόρους γνώσεις. Αἱ κυριώτεραι ἐξ αὐτῶν θὰ ἀναπαρίστανται εἰς ὅλους τοὺς βαθμοὺς τῆς ἐκπαιδεύσεως ἀλλὰ θὰ φροντίζουν νὰ ἐξαντλοῦν καθε θέμα πρὶν ἐπιλησθῇ τοῦ ἄλλου. Μία κατηρητισμένη ἐπιστήμη συγκρίνεται μὲ δένδρον· ἔχει κορμὸν, κυρίους κλάδους, μικροτέρους κλάδους, κλώνους καὶ φύλλα. Αἱ θεμελιώδεις περὶ αὐτῆς γνώσεις εἶναι δυνατόν πάντοτε νὰ συνοψισθῇ εἰς πολὺ ὀλίγας σελίδας. Περὶ τὰ θεμελιώδη ταῦτα διδόμενα, φυσικώτατα εἰμποροῦν νὰ συσπειροθῇ γεγονότα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰδικότερα· ἀλλὰ πρέπει ν' ἀποφεύγωμεν νὰ σπουδάζωμεν μίαν ἐπιστήμην ἀρχίζοντες ἀπὸ τὴν λεπτομερῆ περιγραφὴν τῶν φύλλων, καθὼς συμβαίνει συχνότατα εἰς τὰ σχολεῖα μὲς. Μὲ τοσούτον λογικῶς κατηρητισμένον σύστημα δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, καθε βαθμὸς, ὅλως ἐπαρκὴς εἰς τὸν αὐτόν του θὰ σχηματίζῃ τὴν βᾶσιν ἐπὶ τῆς ὁποίας θὰ ἐπικαθίσταται τὸ ἀνώτερον πάτωμα καὶ εἰς ὅλους τοὺς βαθμοὺς ἡ ἀνατροφή θὰ εἶναι ἀκέραιος, δηλαδὴ φυσικὴ, ἡθικὴ καὶ διανοητικὴ.

ΟΙ ΑΠΟΓΟΝΟΙ ΜΑΣ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΚΑΛΥΤΕΡΟΙ ΗΜΩΝ

Εἶναι ὁλοφάνερον ὅτι τοιαύτη μεταρρύθμισις τῆς παιδαγωγίας δὲν εἶναι δυνατόν νὰ αὐτοσχεδιασθῇ ἐκ τοῦ προχείρου. Κατ' ἀρχὰς θὰ ἀποφασισθῇ τὸ γενικὸν σχέδιον· πρέπει ὅμως νὰ προβοῦν εἰς τὰς λεπτομερείας διὰ δοκιμῶν μὲ πολλὴν σύνεσιν προσχεδιαζομένων. Ἄλλως τε τὸ σύστημα ἢ τὰ συστήματα τὰ ἐκπαιδευτικὰ, ἔπρεπε νὰ εὐρίσκωνται πάντοτε ὑπὸ μελέτην καὶ ἀκαταπαύστως νὰ βελτιοῦνται· καθ' ὅτι, ἡ τελειότης ἐν γένει, ἰδίᾳ δὲ ἡ τῆς ἐκπαιδεύσεως, ποτὲ δὲν εἶναι προσιτή.

Εἶναι ἀρκετὰ καταφανεῖς ὅτι ὑγιής, σοφὴ καὶ βαθμιαία ἀνατροφή τοῦ σώματος, τῆς καρδίας καὶ τοῦ νοῦ τῶν παιδῶν εἶναι σχεδὸν ἀδύνατος εἰς τὰς καθ' ὑπερβολὴν συγκεντρομένας χώρας, ὅπου, καθὼς τὸ ἀπήτηι ὁ Ρολάνδος πρὸ ἐνὸς περίπου αἰῶνος, ὑπάρχει «ἐνα κέντρον ἐκπαιδεύσεως» ὅπου, τὸ διδάσκον προσωπικόν, ἐκλεγόμενον καὶ μορφούμενον μὲ ὁμοιόμορφον μέθodon, ἔχει ὁργανισμὸν στρατιῶνος, ὅπου καθε πρωτοβουλία ἀπαγορεύεται σχεδὸν εἰς τὰ μέλη του, ὅπου καθε δοκιμὴ παιδαγωγικὴ εἶναι σχεδὸν ἀδύνατος καὶ ἄλλως τε θεωρεῖται ἀναστρεπτική.

Διὰ νὰ μεταρρυθμίσουν ὑγιῶς τὸ ἐκπαιδευτικόν αὐτῶν σύστημα, αἱ χώραι αἱ ὁποῖαι ἔχουν συγκεντρομένον σύστημα, πρέπει νὰ διασπᾶσιν πρῶτα-πρῶτον τὸν καταστρεπτικὸν ὁργανισμὸν των καὶ νὰ διατερθοῦν εἰς ἡνωμένα μὲν ἀλλ' ἀνεξάρτητα τμήματα, τῶν ὁποίων τὰ διάφορα ἐκπαιδευτικὰ συστήματα νὰ

ἐξελέγχουν καὶ νὰ διορθώσουν τὸ ἐν τὸ ἄλλο. Τὸ «φυτὸν-ἄνθρωπον», καθὼς ἔλεγεν ὁ Ἀλφιερός, εἶναι πολὺ εὐρωστόν. Εἰς πόσα αἵτια καταστροφῆς δὲν ἀντέστη τὸ ἀνθρώπινον γένος, κερδίζον πάντοτε καὶ τι, προσδεῦον ἐπιπόνως, μῦλα τὰ ἐμπόδια; Τί δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἐὰν ἀναπτυχθῶν ὅλαι αἱ βελτιώσεις τῶν ὁποίων εἶναι ἐπιδεκτικόν; Ὅθεν αὐτοῦ ἔγκειται ἡ σωτηρία. Διότι ἐπαπειλεῖται νὰ ξεκληρισθῇ τὸ γένος ἐὰν οἱ ἀπόγονοί μας δὲν γίνουν ἰσχυρότεροι, ὡραιότεροι, καλλίτεροι καὶ νοητικώτεροι ἡμῶν.

ΛΕΤΟΥΡΝΩ.

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Ν.)

Ο ΠΕΙΡΑΣΜΟΣ

(Μυθιοτόρημα ΤΗ. BENTZON).

(Ἰδε στήλην 248)

11 Ἀπριλίον

Ὁδέττη, Ὁδέττη, θέλω νὰ πιστεύσω ὅτι ἡγωνίσθης διὰ τὴν Κλαίρην· ἀλλ' ἄραγε μόνον διὰ τὴν Κλαίρην θριαμβεύεις; Μοῦ φαίνεσαι ὅπως διόλου πῶς προσποιεῖσαι τὴν ιδιότητον, ἀλλὰ δὲν εἰμαι βεβαία ἂν τὸ κάμνης μόνον καὶ μόνον πρὸς τὸ συμφέρον τῆς φίλης σου. Πρόσεχε ἡ ἐχθροπάθεια τῆς μικρᾶς Κλαίρεττης εἰμπορεῖ πράγματι νὰ ἦναι σὰν τὴν δυσπιστίαν μικροῦ πιστοῦ ζώου, ποὺ μυρίζεται τὸν ἐχθρὸ πρὶν ἀκόμη φανερωθῇ ἡ ἐχθρὰ.

25 Ἀπριλίον.

Ἀντιπάθειαι ἐναντίον τῆς Κλαίρης; . . . Τί παράλογο πράγμα ποὺ γράφω! . . . Ἀπ' ἐναντίας τὴν ἀγαπῶ, τὴν ἀγαπῶ, ἴσως ὀλιγώτερον παρὰ προηγουμένως διότι πράγματι μοῦ παρουσιάζει ὀλιγώτερον ἐνδιαφέρον ἢ διότι αἱ ἀπειθήσεις μου ἠΐξησαν ἐν ἀγνοίᾳ μου ἀλλὰ τὴν ἀγαπῶ ἀκόμη πολὺ! Μήπως ἐγὼ πταίω ἂν ἡ κόρη τῆς τὴν ἀπασχολῇ νυχθημερόν, ἂν δὲν μπορῇ ἐξ ἄλλου, νὰ μὴ ὑπάγῃ κάθε πρωὶ νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν μητέρα τῆς ἡ ὁποία κάθε φορὰ τῆς ἐπαναλαμβάνει, ἐν παρρησίᾳ, ἐκ φόβου μὴ τὸ ξεχάσῃ, ὅτι ὁ σύζυγός τῆς εἶναι ἕνας παράξενος τοῦ ἐσχάτου εἶδους, ἕνα νεροουλιασμένο μυαλὸ καταστρέφουσα τοιοῦτοτρόπως ὅλας τὰς μικρὰς προόδους ποὺ εἰμποροῦσε νὰ κάμῃ μεταξύ τους μιὰ καλῶς ἐννοουμένη ἐπιείκεια; Πταίω ἐγὼ ἂν ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν τῆς ἀσχολιῶν δὲν μπορεῖ νὰ ἦναι πολὺν καιρὸ ἔς τὴν διάθεσί μου καὶ ἀναθέτει εἰς ἄλλους τὴν φροντίδα νὰ με συνοδεύουν μέσ' ἔς τὸ Παρίσι, ποὺ περιεργάζομαι μὲ περιέργειαν περιηγητοῦ καὶ ἐκστάσεις ὅπως στὰ παιδικὰ μου χρόνια ὅταν μᾶς ἐπήγαιναν, τίς μέρες ποὺ εἴχαμε ἐξοδὸ, νὰ ἐπισκεφθοῦμε τὸ Λουβρον ἢ τὴν Παναγίαν; Ἀλλωστε ὁ κ. Ρενάλ εἶναι πολὺ πρόθυμος νὰ τὴν ἀναπληρώσῃ

— Δὲν ἔχετε σήμερον ἀνάγκην ὁδηγοῦ ἀγαπητῆ μίσσης Νέβιλ;

Δὲν εἰμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε τί ἐκδούλευσιν μοῦ παρέχετε ποῦ με κάμετε νὰ γνωρισθῶ με τὴν πόλιν ποὺ γεννήθηκα.

Πᾶμε ν' ἀνακαλύψωμεν καὶ τι; . . .

Ἄν διστάζω νὰ πῶ ναί, ἡ Κλαίρη δέχεται δι' ἐμεῖ καὶ νὰ μας σὰν δύο κοντόμυαλοι νὰ γυροῦμε πλάι-πλάι· χάριν ἀστεϊότητος ὁ Μᾶξ παίρνει καπνιστὴς φορὲς μαζὶ του ἕνα ὁδηγὸν Baedeker ποὺ εἶναι πραγματικῶς, ὁ καλλίτερος καὶ ὁ πιὸ εὐχάριστος ὁδηγὸς καὶ σύντροφος. Δὲν παίρνομε ποτὲ τὴν ἄμαξαν τῆς Κλαίρης, προτιμοῦμε καὶ ἐκκεντριώτερο τὸ τραμβάι π. χ. ἢ τὴν ἀτμάκατον· πρὸ πάντων τὴν ἀτμάκατον τὴν λατρεύω. Εἶναι θεληματικώτατο νὰ ξεγλυστρᾷ ἐπάνω στὸ νερὸ με τὴν βραδινὴ καταχνιά, τὴν ὥραν ποὺ ἀνάπτουν ὅλα τὰ φῶτα καὶ ὅλων τῶν χρωμάτων φανάρια λάμπουν ἐδῶ κ' ἐκεῖ καὶ ἐπιφάνουν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Σηκουάνα. Τὰ μνημεῖα τοῦ παλαιοῦ Παρισιοῦ ἀπὸ μακρὰν φαίνονται σταχτόχρωμα σ' ὅλον τὸ μήκος τῆς προκυμαίας σὰν σκηνογραφία τοῦ Πύργου τοῦ Νέσλ. Δὲν ἔχω πλέον καμμίαν γνώσιν τοῦ χρόνου οὔτε τῆς πραγματικότητος, νοιώθω πῶς ξεγλυστρῶ πρὸς τὸ ἀγνωστον με εὐχάριστον συνοδείαν, τοῦ περιποιημένου με αὐτοῦ κυρίου ποὺ περιβάλλει με περιποιήσεις διακριτικὰς καὶ προστατευτικὰς· με σκεπάζει π. χ., θέλω καὶ δὲν θέλω, με κκνέναι σάλι ὅπως τῶκαμε προχθὲς τὸ βράδυ με τὴν πρόφασιν ὅτι ὁ ἀέρας ἐγένετο ψυχρὸς. Μία χονδρὰ κυρία ποὺ μᾶλλον τὸν σύζυγόν τῆς ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ ξεκινήσαμε εἶπε, κατόπιν μας με τόνον ἐπιπλήξεως:

— Πόσον φροντίζει αὐτὸς ὁ κύριος διὰ τὴν κυρίαν του! Γνωρίζω ἀνθρώπους ποὺ δὲν τοῦ ὁμοιάζουν καθόλου.

— Νάτα δά! τῆς ἀπήντησε ὁ ἄνδρας τῆς, εἶναι νιόπανδροι. Νὰ τοὺς ἰδοῦμε μετὰ καμμιά δεκαριά ἔτη.

Προσπεποιθήην ὅτι δὲν τὸ ἤκουσα· ὁ Μᾶξ με παρετήρησε μὲ μειδίαμα. Εὐτυχῶς ἤρχιζε νὰ μισοσκοτεινιάζῃ καὶ δὲν εἰμπόρεσε νὰ ἰδῇ ἂν ἠρθούρισσα,

Ἄλλοτε στὸ μουσεῖον μένομεν ἕως τὴν ὥραν ποὺ οἱ φύλακες διώχνουν τὸ δημόσιον· ἡμεῖς ἐξερχόμεθα τελευταῖοι. Τί ἀπόλαυσις νὰ συμφωνοῦμεν εἰς ὅλα τὰ ἀφορῶντα τὰς τέχνας, νὰ ἔχωμεν τὰς αὐτὰς ὁρεξεῖς!

Θυμοῦμαι ποὺ πῆγα μιὰ μέρα τὸν περασμένον χειμῶνα στὸ Βρεταννικὸν Μουσείον με τὰς ἀνδραδέλφους μου καὶ τὸν λόρδον Μέλτων. Ἐκεῖνος δὲν μοῦ ὡμίλησε παρὰ διὰ τοὺς ἵππους τοῦ ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἵππους τοῦ Φειδία. Τὰ μάξμαρα τοῦ Παρθενῶνος, σκιαθωμένα μέσα στὸς τέσσαρας τοίχους ἀσβεστωμένους με χρῶμα βαθύ κόκκινον καὶ ἀσθενῶς φωτιζόμενα ἀπὸ ἕνα νεκρικὸ φῶς ἐπιδεικνύουν με πόνον ὅλην τὴν φρίκην τῆς ἐξορίας. Πῶς κρυώνει ἐκείνη ἡ